

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Thomæ Comptoni Carleton, Cantabrigiensis,
Societatis Jesu, In Collegio Anglicano Leodiensi Sacrae
Theologiae Professoris, Cursus Philosophicus Universus**

Carleton, Thomas Compton

Antverpiæ, M.DC.XCVII.

Disputatio VI. De Proprietatibus Propositionum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95656)

DISPUTATIO VI.

De Proprietatibus Propositionum.

Propositiones
modales, &
de inesse.

Propositiones alia cum modo quodam profertur, ut *lepus necessario currit*, quæ proinde modales vocantur; alia sine huiusmodi modo, ut *Petrus studet*, & vocantur propositiones de inesse, quas hæc sequuntur proprietates, oppositio, equipollentia & controversio. De singulis aliquid dicendum.

SECTIO PRIMA.

De Oppositione Propositionum de inesse.

I.
Quid sit op-
positio propo-
sitionum.

Oppositionem rigorosam sic definit Aristoteles primo Perih. c. 4. est affirmatio & negatio ejusdem de eodem, opponi namque est quasi contraponi, seu negare quod alia affirmabat, ut, *Petrus studet*, *Petrus non studet*: ad hanc porro variæ requiruntur conditiones: prima est, ut sit idem utrobique prædicatum & subiectum, alioquin non erit ejusdem de eodem; unde hæc non sunt oppositæ, *canis latrat*, *canis non latrat*, si in unâ intelligatur de cane terrestri, in aliâ de celesti, quia non est idem subiectum: nec hæc, *Petrus est Gallus*, *Petrus non est Gallus*, si Gallus in diverso sensu accipitur, quia licet subiectum sit idem, non tamen est idem prædicatum, sed mutatur suppositio. Secunda, ut extrema eodem ordine participantur, hoc est, maneat in utraq; eadem circumstantiæ loci ac temporis, eadem adjectiva, adverbia &c. Defectu cujus hæc non sunt oppositæ, *Christus est sub speciebus panis*, *Christus non est sub speciebus panis*, si una propositio intelligatur de Christo ut in Sacramento, alia de eo ut in cælo: nec hæc, *omnis homo currit*, *aliquis homo non currit*, si prima intelligatur de cursu heri exercito, altera hodie, & huiusmodi alia infinita. Tertia, ut servantur utrobique eadem proprietates logicæ, videlicet *ampliatio*, *restrictio*, *appellatio*, & *suppositio*, nisi quod in suppositione distributivâ aliquid singulare reperiatur, de quo postea.

II.
Quatuor
genera oppo-
sitionum.

Oppositionum communiter quatuor recensentur genera: *Contradictoria*, *contraria*, *subcontraria*, & *subalterna*. *Contradictoria* sunt duæ propositiones quarum una est affirmativa, altera negativa, una universalis, altera particularis, vel utraque singularis, ut, *omnis homo currit*, *aliquis homo non currit*, *Petrus studet*, *Petrus non studet*: hæc ergo non sunt contradictoria, *omnis homo studet*, *Petrus non studet*, possunt enim simul esse falsæ, si Petro studente Joannes non studeat, & idem est de omni propositione singulari quando altera est universalis, contradictoria enim nec simul veræ, nec simul falsæ esse possunt. Hæc etiam non sunt contradictoria, *omnes homines currunt*, *aliqui non currunt*, possunt enim esse simul falsæ si omnes currant præter unum. Ratio utriusque est, quia datur medium inter hoc quod est omnes currere, & aliquos non currere, nempe aliquem non currere,

Contradictoria simul
veræ, aut
simul falsæ
esse non pos-
sunt.

quod de illis etiam proximè assignatis dicendum. Reducuntur ergo hæc propositiones ad contrarias.

Contraria sunt duæ propositiones ejusdem semper quantitatis, & utraque semper universalis, ut, *omnis homo est animal*, *nullus homo est animal*: *Petrus ubique studet*, *Petrus nullibi studet*: ad quas reducuntur hæc & similes quæ quasi universales censentur, quia nec particulares nec singulares sunt, nempe, *Petrus & Paulus currunt*, *Petrus & Paulus non currunt*. **Contraria** simul veræ esse non possunt, sic enim sequerentur duæ contradictoria simul veræ contra lumen naturæ: Probatur, si enim hæc essent simul veræ, *omnis homo est albus*, *nullus homo est albus*, hæc similiter essent veræ, *omnis homo est albus*, *aliquis homo non est albus*, nam hæc posterior includitur in illâ *nullus homo est albus*, ergo si illa est vera, à fortiori hæc. Si simul falsæ in materia contingenti esse possunt, ut patet ex posito exemplo, non tamen in materia necessaria vel impossibili, quia in illis materiis quod convenit aut disconvenit uni, convenit & disconvenit omnibus, ut discurrenti constabit.

III.

Contraria

Propositiones

contraria

simul veræ

esse ne-

queunt.

Possunt sub-

inde esse si-

mul falsæ.

Subcontraria sunt duæ propositiones particulares, vel saltem indefinitæ (hæc enim in materia contingenti æquivalent particularibus, ut supra diximus) quarum una est affirmativa, altera negativa, ut *aliquis homo currit*, *aliquis homo non currit*. Hæc non sunt propriè oppositæ, quia non de eodem, unde non mirum quod simul veræ esse possint in materia contingenti, ut *aliquis homo loquitur est verum*, si Petrus loquatur, item, *aliquis homo non loquitur est verum*, si Antonius non loquatur. In materia autem remota seu impossibili & naturali simul veræ esse non possunt, sic enim darentur duæ contraria, & consequenter contradictoria simul veræ: si enim hæc est falsa, *aliquis homo disputat*, vera erit hæc, *nullus homo disputat*, est enim ejus contradictoria, & si hæc simul est falsa, *aliquis homo non disputat*, vera erit hæc, *omnis homo disputat*, quæ est ejus contradictoria, sicque duæ contraria erunt simul veræ, nempe, *omnis homo disputat* & *nullus homo disputat*, ex contrariis autem veris sequuntur contradictoria simul veræ, ut jam diximus, ergo.

IV.

Subcontra-

ria.

Propositiones

subcontraria

interdum

sunt simul

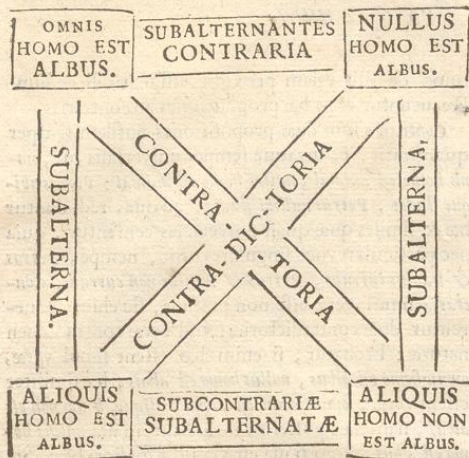
veræ.

Subalterna (quæ vix dici possunt oppositæ) sunt duæ propositiones quarum utraque est affirmativa, vel utraque negativa, & solum differunt in quantitate quod una sit universalis, vel indefinita in materia saltem necessariâ, & *subalternans* vocatur, altera particularis, & vocatur *subalternata*, ut, *omnis homo est animal*, vel *homo est animal*, *aliquis homo est animal*, unde una includitur in aliâ, & unius veritas & falsitas pendet à veritate & falsitate alterius, non tamen convertibiliter licet enim valeat, *omnis homo est animal*, ergo *aliquis homo est animal*, non tamen e contra. Quæ omnia ex subiectâ tabulâ melius perspicientur.

V.

Subalterna.

TABULA OPPOSITORUM

SECTIO II.

Corollaria quadam circa Oppositionem Propositionum.

I. *Contradictoria oppositio est naturalis prior oppositione contraria.*

Simpliciora sunt priora.

Contradictoria non habent medium.

Contradictoria in specie simul vera & falsa.

Contrarias de lege.

EX dictis inferas primò *contradictoriam* Oppositionem & *contrariam* habere se sicut excedens & excessum. *Contradictoria* est prior naturâ oppositione *contrariâ*, quia prius naturâ destruitur, & immediatius veritas propositionis universalis per particularem *contradictoriam*, quàm per universalem *contrariam*, & prius est aliquem hominem non esse animal, quàm nullum esse animal, simpliciora enim sunt priora. Hoc ergo sensu *contradictoria* oppositio est nobilior *contrariâ*, sicque ab Aristotele primo *Periher.c.4.* vocatur oppositio per antonomasiam. Alio tamen sensu major est oppositio *contraria*, quia una propositio destruit aliam totaliter, & non partialiter tantum, ut in *contradictoriis*, quæ de causâ *contraria* dicuntur maximè distare, unde & medium in illis dari potest, sicut in distantia locali quæ multum distant, facillè medium habere possunt; nec enim est necessarium ut quis sit Romæ proximus, vel distet centum leucis, potest enim distare unâ vel duabus tantum, quod est habere medium; *contradictoriæ* verò, cum minimùm distent, habere medium non possunt.

II. Inferas secundò, nullas dari posse *contradictorias* simul veras & simul falsas, quod licet omnium, & ipsius poenè naturæ vox sit, aliqua tamen exempla hic discutienda apponam, in quibus peculiaris aliqua difficultas esse possit. Primò ergo, hæ, quæ ab aliquibus pro *contradictoriis* afferuntur, *Petrus necessario currit, Petrus necessario non currit, Petrus nunquam studet, Petrus nunquam non studet*: paries essentialiter est albus, paries essentialiter non est albus, *contradictoriæ* non sunt, quia una non negat quicquid altera affirmat, prima enim affirmat cursum & necessitatem de Petro, secunda licet neget cursum, non tamen necessitatem, imò eam affirmat de non cursu, & sic vocantur *contrariæ de lege*, id est, servant leges oppositionis *contrariæ* quoad veritatem & falsitatem, licet propriè *contrariæ* non sint. Hæ verò *neuter oculus videt, neuter oculus non videt*, non sunt

contradictoriæ, simul enim falsæ esse possunt, si alter oculus claudatur, vel sit extinctus, reducuntur ergo ad *contrarias*, ut suprâ diximus de illis *Petrus & Paulus currunt, Petrus & Paulus non currunt*, sicut nec hæ *contradictoriæ* sunt uterque homo currit, uterque homo non currit. *Contradictoriæ* ergo harum sunt, *neuter oculus videt, alter oculus non videt, uterq; currit, alter non currit*, &c.

Hæ autem, aliquis equus requiritur ad equitandum, nullus equus requiritur ad equitandum, *contradictoriæ* non sunt, sed utraq; vera, mutatur enim suppositio, & equus in primâ propositione supponit confusè speciali confusione, in secundâ distributivè, sicque non est identitas subiecti, cum in primâ de nullo in particulari affirmem necessitatem, sed solum de toto disuncto, in secundâ verò nego determinatè & distributivè de singulis, atque ita non nego de eodem de quo antea affirmabam.

Dices, semper in *contradictoriis* ubi altera est de termino communi, mutatur suppositio distributiva in determinatam, ut, *omnis homo currit, aliquis homo non currit*, ubi homo in primâ propositione supponit distributivè, in secundâ determinatè, ergo mutatio suppositionis non obstat *contradictioni*. Resp. hanc mutationem suppositionis non obstat, quia non facit quod sit aliud subiectum, cum enim dico, *omnis homo*, comprehendo omnia particularia determinatè, & consequenter cum dico *aliquis homo non currit*, significo unum ex illis qui antea in universali significabantur, non currere, unde de eo nego de quo antea affirmabam, licet antea de aliis simul cum eo affirmarem, hoc tamen non impedit quo minùs de eo etiam affirmarem.

Est difficultas de hac propositione apud Theologos, *Deus generat, Deus non generat*, utrum una sit *contradictoria* alterius. Dico, si hoc modo explicetur, *Deus in aliqua personâ generat, Deus in ullâ personâ non generat, seu in nullâ personâ generat*, sunt *contradictoriæ*, sed secunda est falsa, nam natura Divina ut in primâ personâ Patris, generat verbum Divinum.

Inferas tertiò contra nonnullos recentiores, nullam dari propositionem cui non possit assignari *contradictoria*. Præcipuam statuunt difficultatem in propositione constante ex duabus categoricis sibi invicem *contradictentibus*, ut, *Petrus currit & non currit*, cui, inquit, nihil *contradictorium* afferri potest, nam quicquid affirmas vel negas de Petro, cursum scilicet vel non cursum, est in priori propositione affirmatum & negatum. Ad hoc etiam dico, *contradictoriam* illius propositionis esse hanc, *non Petrus currit & non currit, vel ista, non simul Petrus currit & non currit*, alia enim propositio non affirmabat cursum & non cursum de Petro quomodocumque, sed simul, unde secunda negat cursum & non cursum, non quomodocumque Petro convenire, sed convenire simul; cum ergo obiectum illius propositionis ut hypothetica est, sit illa simultas cursûs & non cursûs, obiectum *contradictoriæ* erit negatio illius simultatis. Non enim est melius negare, quàm totâ propositioni non præponere. Unde cum duæ illæ categoricæ uniuntur in hypotheticâ, habet illa ex vi illius conjunctionis diversum significatum ab iis categoricis non unitis, seu extra propositionem hypotheticam prolatis, nempe simultatem, quam proinde negat *contradictoria*.

Dices, *contradictoria* debet negare quicquid altera affirmabat, sed altera affirmabat Petrum currere & non currere, ergo *contradictoria* debet utrumque negare de Petro, & currere scilicet & non currere, ergo etiam est falsa. Resp. distinguendo maiorem, debet negare quicquid altera affirmabat eo modo

III.

IV.

Difficultas circa propositiones contradictorias.

V.

VI.

Nulla est propositio cui assignari nequeat contradictoria.

VII.

Occurrit obiectum circa prædictas contrarias.

que

De Equipollentia Propositionum. Sect. III & IV.

19

quo ab illa affirmabatur, concedo maiorem; alio modo quam ab illa affirmabatur, seu absolute, nego: hypothetica autem, quæ talis, affirmat solam connexionem illorum duorum de Petro, non ullum sigillatim, unde & contradictoria etiam hypothetica debet negare illa eo modo quo affirmabatur, nempe simul esse in Petro, non sigillatim, sic enim non esset contradictoria.

SECTIO III.

De Equipollentia Propositionum.

I. Quid sit propositionum equipollentia.

Equipollentia propositionum est duarum propositionum æquivalentia, quæ nascitur ex diversis signis quibus propositio afficitur. Diversa autem ratio est de signis pluralibus & singularibus. Pro equipollentiâ signorum numeri singularis dignoscendâ tres tradi solent regulæ, quæ hoc versu à Dialecticis comprehenduntur.

II. Regula ad cognoscendâ equipollentiam propositionum.

Præ contradic, post *contra*, *præ postq*, *subalter*.
Præ contradic, hoc est, si uni contradictoriarum præponatur particula *non* erit æquipollens seu æquivalens alteri contradictoriæ, v.g. hæ sunt contradictoriæ, *omnis homo currit*, *aliquis homo non currit*, si ergo primæ propositioni præponas adverbium *non*, & di-

cas, *non omnis homo currit*, æquivalere huic, *aliquis homo non currit*, quæ erat contradictoria primæ. Post *contra*, hoc est, si subiecto unius ex contrariis postponatur adverbium *non*, æquipollebit alteri contrariæ, ut, *omnis homo est albus*, *omnis homo non est albus*, secunda significat idem ac, *nullus homo est albus*. *Præ postq*, *subalter*, hoc est, si uni subalternarum præponatur negatio, & post subiectum ponatur alia, erit æquipollens alteri subalternæ, ut, *omnis homo currit*, *aliquis homo currit*, si dicas, *non omnis homo non currit*, perinde erit ac si diceres, *aliquis homo currit*; paritas enim negationum affirmat, imparitas negat.

Hoc, ut dixi, advertendum, differentiam scilicet esse inter terminos signis pluralibus affectos & singularibus, nam singularia distribuunt divisivè per singula individua, pluralia verò sumuntur non pro singulis individuis, sed pro collectionibus, eorum, unde *omnes homines currunt* non debet resolvi sicut *omnis homo currit*, nempe, *hic homo currit*, & *ille homo currit*, &c. sed hoc modo, *hi homines currunt* & *illi homines currunt*. Unde hæ non sunt contradictoriæ, *omnes homines currunt*, *aliqui non currunt*, sed potius contrariæ, cum simul falsæ esse possint si omnes currant præter unum: unde *non omnes* non æquipollet huic, *aliqui non*, sicut *non omnis* huic, *aliquis non*. Quæ clarè ex sequenti tabulâ innotescunt.

III.

Diversitas equipollentiæ in signis pluralibus, & singularibus.

Tabula Equipollentiæ, & Oppositiones in signis Pluralibus.

Omnes.	6	2	4	1	4	2	2	5	2	4	1	4
Nulli.	2	6	2	4	1	4	5	2	4	1	4	2
Aliqui.	4	2	6	3	4	1	2	3	7	4	3	7
Non omnes.	1	4	3	6	3	4	4	1	4	3	5	3
Non nulli.	4	1	4	3	6	3	6	4	3	5	3	4
Non Aliqui.	2	4	1	4	3	6	4	2	7	3	4	7
Omnes non.	2	5	3	4	6	4	6	1	4	1	4	2
Nulli non.	5	2	3	1	4	2	1	6	2	4	1	4
Aliqui non.	2	4	7	4	3	7	4	2	6	1	4	1
Non omnes non.	4	1	4	3	5	3	1	4	1	6	5	4
Non nulli non.	1	4	3	5	3	4	4	1	4	5	6	3
Non aliqui non.	4	2	7	3	4	7	2	4	1	4	3	0
	Omnes.	Nulli.	Aliqui.	Non omnes.	Non nulli.	Non aliqui.	Omnes non.	Nulli non.	Aliqui non.	Non omnes non.	Non nulli non.	Non aliqui non.
Contradictorij.	Contrarij.	Subcontrarij.	Subalterni.	Equipollentes.	Identici.	Disparati.						
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.						

SECTIO IV.

De Conversione Propositionum Simplicium.

I. Quid sit conversio.

Conversio est duarum propositionum unius ad alteram per extremorum transpositionem con-

sequentia necessaria, ut, *nullus homo est lapis*, ergo *nul- lus lapis est homo*: Propositio cuius extrema mutantur, dicitur *conversa*, illa verò in quam mutatur, *convertens*.

Fit tripliciter: primò *simpliciter*, manente scilicet eadem qualitate affirmationis & negationis, sicut & quanti-

II.

B 4

Tribus mo-
dis fit hæc
conversio.

quantitate, ut, nullus equus est leo, ergo nullus leo est equus: aliquis homo est animal, ergo aliquod animal est homo. Secundò per accidens, mutatà quantitate, ut, nullus homo est lapis, ergo aliquis lapis non est homo; omnis homo est animal, ergo aliquod animal est homo. Tertiò per contrapositionem, ubi manente eadem quantitate & qualitate, termini finiti redduntur infiniti, ut, omnis equus est hinnibilis, ergo omne non hinnibile est non equus: item, aliquis homo non est lapis, ergo aliquid non lapis non est non homo. Ut autem facilius sciatur quæ cuilibet propositioni debeat conversio, sic canunt Dialectici:

Simpliciter feci, convertitur Eva per acci,

Asto per contra, sic fit conversio tota.

Hoc est, universalis negativa & particularis affirmativa significatæ per hanc vocem *feci* convertuntur simpliciter. Item universalis negativa & universalis affirmativa significatæ per hanc vocem *Eva*, convertuntur per accidens: per contrapositionem autem convertuntur universalis affirmativa & particularis negativa denotatæ per illam vocem *asto*. Ad explicationem priorum carminum sic rursus canunt eadem musæ:

Afferit A, negat E, stant universaliter ambo,

Afferit I, negat O, stant particulariter ambo.

Licet verò hic nulla fiat mentio de propositione cuius subjectum est terminus singularis, illa tamen simpliciter converti potest, ut, *Petrus est hic homo; ergo hic homo est Petrus. Petrus non est Paulus, ergo Paulus non est Petrus*, ut bene notat Fonseca l. 3. Infit. c. 8.

SECTIO V.

De Propositionibus Modalibus.

I.
Differentia
inter Modalem
proposi-
tionem, &
de inesse.

Propositio Modalis illa est, quæ non simpliciter profertur sicut propositiones de inesse, sed affecta aliquo ex his quatuor modis, *Necesse, Impossibile, Contingens, Possibile*, ut, *hominem esse animal est necesse; hominem esse equum est impossibile; hominem currere est contingens; hominem salvum est possibile*. Ad hæc autem propositiones parum refert quoad sensum utrum modus adverbialiter sumatur, an nominaliter, ut, *Petrum currere est contingens*, vel, *Petrus contingenter currit*.

II.
Duobus mo-
dis sumun-
tur proposi-
tiones Mo-
dales.

Modales istæ propositiones sumi possunt in sensu vel composito, vel diviso; in diviso, ut *album esse nigrum est possibile*, non componendo simul albedinem cum nigredine, quod est sumi in sensu composito; sed sensus est, subjectum quod modo est album, posse esse nigrum amittendo albedinem; unde in sensu diviso est vera illa propositio, in sensu composito, falsa. Hæc verò, *necesse est peccatorem condemnari* sumitur in sensu composito, seu ut peccator est reduplicativè, & componendo peccatum cum condemnatione.

III.
Modus, &
dictum in
propositione
modali. Duo
Modi uni-
versales, duo
particulares

Ut quantitas harum propositionum dignoscatur, notandum, duo semper in illis reperiri, *Modum & Dictum*; *Modum* jam declaravimus, *Dictum* sunt cæteræ partes orationis, seu subjectum. Ex modis duo censentur universales, nempe *Necesse & Impossibile*; duo particulares, nempe *Contingens & Possibile*. Quantitas verò harum propositionum simpliciter desumi solet ex quantitate modi, non dicti: unde hæc simpliciter censetur modalis universalis, *Petrum esse animal est necesse*, licet dictum, seu subjectum, sit singulare, hæc particularis, *omnem hominem currere est contingens*, licet alij huiusmodi mixtas vocent, alij hanc universalem de dicto, particularem de modo, & priorem particularem de dicto, universalem de modo, simpliciter verò universales eas solum esse dicant, in quibus & *modus & dictum* sunt universalis, ut, *omnem*

hominem currere est necesse.

Quoad qualitatem modalium affirmationem scilicet vel negationem, eas sunt affirmativæ quæ modum habent affirmativum, licet dictum sit negativum: eas negativæ quæ negationem habent ex parte modi, licet reliquæ partes propositionis sint affirmativæ; unde hæc est affirmativa, *necesse est hominem non esse equum*, hæc negativa, *non est necesse hominem currere*, quia in primâ negatio non tenet se ex parte modi sed dicti, in secunda non ex parte dicti sed modi.

IV.

Affirmatio
& negatio in
his dignosci-
tur ex dicto.

Circa veritatem & falsitatem harum propositionum, attendendum utrum *modus* conveniat dicto, vel non, si conveniat, propositio affirmativa erit vera, negativa falsa, & e contra. Id verò operæ pretium est advertere, quod rectè annotavit Tol. hic, omnes propositiones modales veras, esse necessarias, omnes falsas, impossibiles, unde hæc, *Petrum currere est contingens*, est propositio necessaria, dicit enim Petrum currere contingenter, quod est necessarium, non enim habet ex natura suâ, ut cursus cum illo necessario conjungatur. Unde licet hæc propositio sit contingens, *Petrus currit*, hæc tamen, *Petrum currere est contingens* est necessaria, & habet diversum sensum & objectum à præcedente. Ratio est, quia materia propositionum desumitur ex connexionem prædicati cum subjecto, hic autem, licet dictum seu subjectum vel prior pars propositionis sit in materiâ contingenti, prædicatum tamen est in materiâ necessaria, non enim dicit Petrum currere, sed cursum illi esse contingentem, quod est omnino necessarium, nam cursus, nec est nec esse potest illi necessarius, ergo contingens, nam si non potest esse necessarius, necessarium est ut sit contrarius necessario, id est, contingens, ergo propositio affirmans cursum esse Petro contingentem, affirmat id quod est necessarium, ergo est propositio necessaria. Sic hæc propositio, *Petrum sedere est contingens*, est propositio modalis, non est modalis, sed absoluta, quia absolute ei convenit esse modalem, nec prædicatum ibi est quid modale, ad hoc enim ut esset modalis, requiritur ut prædicatum affirmatum per copulam principalem, sit modus, quod hic non contingit. Sicut etiam hæc, *Petrus currit & Ioannes loquitur est hypothetica*, non est hypothetica, quia copula principalis est verbalis, non conjunctio, ut constat: unde licet sit hypothetica in actu signato, est categorica in actu exercito.

Petrum
currere est
contingens est pro-
positio neces-
saria.

Hæc propositio,
Petrum
currere est
contingens
est propositio
modalis, non est
modalis.

SECTIO VI.

De Oppositione & Equipollentia Propositionum Modalium.

Ad propositionis modalis proprietatem notatiam suppositis antea dictis de Oppositione & Equipollentia aliarum propositionum non aliud requiritur quam ut tabulæ ad hoc ipsum confectæ inspiciantur, quæ rem per se aliquin obscuram mirâ claritate ob oculos ponunt. In his ergo Modalibus id solum notandum, ut sint contradictoriæ requiri ut negatio cadat supra modum, ut, *necesse est Petrum currere, non est necesse Petrum currere*, si enim negatio non cadat supra modum, sed supra dictum, non erunt contradictoriæ, sed contrariæ de lege: unde hæc, *necesse est Petrum currere, necesse est Petrum non currere* non sunt contradictoriæ, tum quia utraque affirmativa, tum quia ambo universales: sunt ergo contrariæ de lege, id est observantes leges contrariarum, licet enim simul falsæ esse possint, non tamen simul veræ.

I.
Oppositio, &
Equipollentia
proposi-
tionum mo-
daliæ.

Quid sit
propositio
contraria,
esse contra-
ria de lege.

Ad facilitiorem verò harum propositionum intelligentiam, hæc quatuor verba statuunt Logici, *Purpurea*,

II.

puta, *Uliace*, *Amabimus*, *Edentuli*. Ad quorum explicationem hoc carmē condit Parnassus Dialecticus.

E dictum negat, I que modum, nil A, sed V totum.

Hoc est, E denotat propositionem negativam de dicto, & affirmativam de modo: I è contrario negativam de modo & affirmativam de dicto: A affirmativam & de dicto & de modo: V negativam de utroque. Quæ omnia ex sequenti tabula clarissime constabunt.

SECTIO VII.

De exponibilibus, seu exclusivis.

I. Propositiones exponibiles ex dicuntur, quæ cum peculiarem contineant difficultatem, per alias faciliores, quas *exponentes* vocant, explicari solent. Præcipue inter istas sunt *exclusivæ*, sic dictæ, quod signum aliquod in se exclusivum contineant, ut tantum, solum, &c. signum verò hoc vel potest cadere supra copulam, ut, *Petrus cucurrit tantum*, id est, in præterito solum exercuit cursum, & non modo: vel supra prædicatum, ut, *Petrus studuit Rome tantum*, id est, non in alio loco, & hæc vocatur *exclusiva de excluso prædicato*, vel supra subiectum, ut, *tantum Petrus studuit Rome*, id est, nullus alius ibi studuit præter Petrum, & hæc vocatur *exclusiva simpliciter*, seu de excluso subiecto. Ad proprietates harum dignoscendas invenerunt logici hæc quatuor verba, *Iste, Præter, Clavo, Regit*, quæ ad rationes literarum supra sec. 4. traditas sunt exigenda.

SECTIO VIII.

De Exceptivis, & Reduplicativis.

I. *Exceptivæ* vocantur quæ signo aliquo *exceptivo*, ut, præter, excepto, afficiuntur. Terminus à quo fit exceptio, dicitur *exceptus*, & semper debet esse superior excipienti, unde particula *exceptiva* semper addi debet termino inferiori, ut, *omne animal præter hominem, est irrationale: omnis homo præter Petrum currit*. Hæc verò, sicut præcedentes, exponi debent per alias clariores, unde hæc, nullus color præter albedinem disgregat visum, sic exponi debet, inter colores albedo disgregat visum, & nullus alius color. Harum naturam & proprietates explicant hæc quatuor verba, *Date, Penam, Pigro, Prompti*.

II. Propositiones *Reduplicativæ* sunt, quæ aliquam ex his particulis vel similibus, in quantum, quatenus, quia, ut, &c. sibi annexas habent, ut, *leo quia leo rugit, quia animal sentit, quia vivens vegetat*. Quæ propositiones significant causam alicujus rei esse rationem formalem supra quam reduplicant, & communiter denotant causam vel rationem cur prædicatum conveniat subiecto, ut *paries in quantum albus disgregat visum*, licet subinde reduplicetur sola conditio, ut, *ignis ut approximat calefacit*, cum tamen approximat non sit causa calefactionis. Aliquando reduplicatur ratio sub qua, ut, *actus intellectus in quantum dirigibiles, sunt subiectum Logica*. Dicuntur autem hæc particulae aliquando sumi reduplicativè, aliquando specificativè, unde hæc propositio, *homo in quantum rationalis sentit*, si sumatur reduplicativè est falsa, denotat enim rationem formalem sentiendi in homine esse rationalitatem formaliter, quod est falsum, nam ratio formalis sentiendi in homine est animal, rationale autem est ratio formalis discurrendi, seu intelligendi. Si autem in illa propositione, ly in quantum sumatur specificativè, ita ut sensus sit, *homo qui est rationalis, sentit, est vera propositio*.

SECTIO IX.

De Reflexivis & falsificantibus.

Reflexivæ sunt quæ supra se reflectunt, aliquid de seipsis affirmando vel negando, si autem de se affirmant quod sint falsæ, vel negent quod sint veræ, falsificantes appellantur. Hæc sua difficultate ita nonnullorum Dialecticorum, & in particulari Sotitorum ingenium, ut difficultati succumbens, tandem sic statuat, *omnibus (inquit) pensatis concedendum est duas contradictorias esse simul falsas*: quo ait Lemoitius de erratis Dialecticorum, c. 22. nihil in omni doctrinarum genere reperiri potest absurdius: Hoc enim concessio, perit metaphysicum illud oraculum cui tota innititur ars syllogistica, *Impossibile est idem simul esse & non esse*.

De his ergo est prima difficultas, an sint veræ an falsæ. Exem. g. propositio quæ de se dicat *Ego sum falsa*, si est falsa, est vera, nam affirmat se esse falsam, ergo verum affirmat, ergo est vera, ergo est falsa, nam si non est falsa, non dicit verum dum se asserit esse falsam, ergo hoc ipso est falsa, ergo tandem est simul vera & falsa, quod implicat, veritas enim consistit in indivisibili. Resp. propositionem illam & similes simpliciter esse falsas, quia non solum de se affirmant falsitatem, sed etiam veritatem, ac proinde sunt falsæ: nam ut propositio aliqua sit vera, necesse est quicquid affirmat, sit verum, & omnino conformari debet suo objecto, non ex parte tantum. Unde, ut in confesso est apud omnes, hæc propositio, *omnis homo currit*, est falsa si vel unus Petrus v. g. non currat, licet cæteri omnes currant, cum tamen conforme sit majori parti objecti, ut constat. Et ratio est quia, *Bonum ex integra causa, malum ex quocumque defectu*: veritas autem est de genere boni, falsitas de genere mali, ergo. Ad hoc tamen melius percipiendum.

Notandum ex P. Suar. To. I. Met. d. 8. s. 5. n. 18. omnem propositionem, dum in actu signato affirmat, vel negat aliquid de objecto, in actu exercito & implicite de se statuere veritatem, & affirmare se esse veram. Unde propositio quæ dicit, *Petrus est homo*, implicite dicit & hoc est verum, seu, & ego sum vera, sicque ut ait S. Thomas, hæc propositio, *In veritate sanctus Petrus disputat*, nihil addit supra hanc, *Petrus disputat*, Thomas. & hæc, *Petrus est homo est vera propositio* si sumatur formaliter, nihil aliud dicit quam *Petrus est homo*. Unde cum hæc propositiones simul de se affirmant falsitatem & veritatem, illam explicite, hanc implicite, & nulla propositio simul vera & falsa esse possit (nam vel est adæquatè conformis suo subiecto, & est vera, vel non est conformis adæquatè, & est falsa) erunt simpliciter falsæ.

Dices, ergo omnis propositio negativa est affirmativa, nam dicit & affirmat se esse veram, ergo non possunt sibi opponi propositio affirmativa & negativa, cum omnis negativa sit simul affirmativa. Resp. concessis cæteris, negando consequentiam, nam virtualis illa seu implicita, & quasi transcendentalis affirmatio non obstat perfectæ oppositioni, sicut nec obstat perfectæ oppositioni actus amoris & odii, quod odium sit virtualiter & implicite amor, saltem alicujus boni in communi, ut aliqui dicunt, ideo enim elicimus actum odii quia aliquid boni saltem apparentis per illum actum nobis accidere arbitramur, ita nec implicita affirmatio impedit quominus perfectè sit propositio negativa, & alteri perfectè opponi possit.

Secunda ergo difficultas est, an hujusmodi propositiones possint habere contradictorias. Resp. possibile. Unde

I. Propositiones reflexivæ, falsificantur.

II. Propositiones falsificantur, si ne veræ, ut falsæ.

Bonum ex integra causa, malum ex quocumque defectu.

III. Notandum ad quas rationes resolutionem.

Falsificantur, si ne veræ, ut falsæ.

IV. Omnis propositio negativa est virtualiter affirmativa.

Sicut omnis actus odii, virtualiter amor.

V.

*Falsifican-
tes possunt
habere con-
tradictorias.*

se, unde si scribatur in aliquâ chartâ hæc propositio, *Petrus est lapis*, & subscribatur deinde hæc, *omnis propositio hic scripta, est falsa*, secunda propositio est falsa, quia explicitè dicit omnem propositionem ibi scriptam, & consequenter seipsam esse falsam, & implicitè affirmat se esse veram, ut supra diximus. Contradictoria verò hujus variè à variis assignatur: mihi hæc placet, *non omnis propositio hic scripta est falsa*, & hæc simul verâ; id est, hæc duo non conjunguntur, nempe ut omnis propositio hic scripta sit falsa, & tamen secunda propositio ibi scripta vera. Hujusmodi propositiones sunt hæc & similes, *ego juro me non jurare*, *ego sum mutus qui loquitur*, & si prima propositio quam quis proferat, sit hæc, *ego mentior*.

Propositiones autem de pactis non debent ingredi ipsa pacta, sed ex natura rei intelliguntur excipi; alioquin essent pacta & non pacta, vel voce essent, re non essent. Unde huc reducendum est pactum illud Protagoræ, Rhetoris & Evathli ejus discipuli, ut pro primâ causâ quam vinceret, solveret Protagoras centum nummos. Idem etiam est de hac, si quis dicat Petro, *Deus tibi dabit librum si prima propositio quam proferas, fuerit vera*, & Petrus statim hanc primò proferat, *Deus non dabit mihi librum*; nisi intelligatur ex pacto excepta illa propositio, pactum est nullum, & ipso iure irrita & impossibilis, cum nec à Deo impleri possit. Sed de his satis.

VI.
Propositio-
nes de pa-
ctis.

Protagoras
& evath-
lus.

DISPUTATIO VII.

De Argumentatione seu forma Syllogismi.

SECTIO PRIMA.

Regula quedam pro Argumentatione in communi.

I.
*Quid sit
Argumenta-
tio.*

Ad argu-
mentatio-
nem tria re-
quiruntur.

Non negan-
dum conse-
quens, sed
consequen-
tia.

II.

III.
*Consequen-
tia mate-
rialis, &
formalis.*

Argumentatio est oratio in qua unum ex alio infertur, ut, *omnis homo est animal, Petrus est homo, ergo Petrus est animal*: ubi ex eo quod omnis homo sit animal, & Petrus sit homo, infertur Petrus esse animal. Unde ad argumentationem tria ad minimum requiruntur, id quod ex alio infertur, & dicitur consequens, id ex quo infertur, & dicitur antecedens, & nota illationis, particula nimirum *ergo*. Illatio verò est consecutio unius ex alio, & consequentia dicitur, in qua consistit præcipua ratio argumentationis, diciturque bona vel mala, non vera vel falsa. Si autem non adsit hæc nota illationis, nempe *ergo*, nulla est argumentatio, ut si quis dicat, *omnis homo est animal, Petrus est animal*, quia deest *ergo*. Nunquam ergo negari debet consequens, sed consequentia, seu consecutio unius ex alio, licet distinguatur consequens cum sensum facit ambiguum. Hæc illatio seu consequentia triplex est, primâ conditionalis, cujus nota est particula *si*, ut, *si sol lucet, dies est*. Secunda causalis, cujus nota est particula *quia*, ut, *quia sol lucet, dies est*. Tertia, quæ est propriissima, rationalis cujus nota est particula *ergo* vel *igitur*, ut, *sol lucet, ergo dies est*.

Argumentatio dupliciter manifestat ignotum, casualiter in antecedente seu præmissis quæ sunt causa consequentis, & formaliter in consequente, quod est formalis manifestatio connexionis extremitatum inter se, latentis in antecedente seu præmissis, ut cum dico, *omne rationale est risibile, sed omnis homo est rationalis, ergo omnis homo est risibilis*, consequens formaliter explicat connexionem risibilitatis cum homine, quæ latebat in antecedente.

Consequentia duplex est, *materialis*, & *formalis*: hæc, quæ solum propriè dici potest consequentia, est quando propter dispositionem terminorum in quacumque materiâ sequitur consequentia: quod fit in solo syllogismo. *Materialis* est, quando sequitur consequentia solum ex vi materiæ, sicut contingit in Enthymemate, ut, *Petrus currit, ergo movetur*, sequitur quidem, sed non ex vi formæ seu dispositionis terminorum, nam eodem modo possent disponi termini, & tamen non sequi consequentia, ut *leo currit, ergo rugit*, quod in syllogismo nunquam potest contingere. Hoc aliis verbis vocant aliqui argumentationem materiale & formalem. Unde non dividitur rectè à nonnullis argumentatio in *syllogismum*, *enthymema*, *exemplum*, *dilemma*, & *inductionem*,

nam tria ultima reducuntur ad enthymema, & enthymema ad syllogismum, in enthymemate enim semper intelligitur alia propositio, ac propterea dicitur syllogismus truncatus: unde simpliciter solus syllogismus est argumentatio.

Hic aliqua noranda: primum, non sufficere ut bona sit argumentatio quod propositiones sint veræ, sed ulterius requiritur unam ex alia vel aliis sequi: unde hæc non est bona argumentatio, *omnis homo est animal, omnis leo est rugibilis, ergo omnis equus est hinnibilis*, licet omnes propositiones sint veræ, ultima enim seu conclusio non sequitur ex aliis.

Secundum est, *ex vero non sequi nisi verum*, implicat enim veram esse connexionem duarum rerum cum una tertia, seu cum medio, quin connectantur verè inter se: unde ex præmissis veris nunquam sequitur consequens falsum.

Tertium, ex falsis tamen proveris admissis, sequi potest verum, ut, *omnis lapis est animal, Petrus est lapis, ergo Petrus est animal*; præmissis namque concessis, necessariò sequitur consequens, nunquam enim simpliciter & realiter id contingit, sed solum ex suppositione quod concedantur præmissæ.

Quintò, requiri ad argumentationem perfectam ad minimum tres terminos. Ratio est, quia ideo aliqua duo uniantur seu identificantur inter se in consequente, quia erant unita seu identificata cum aliquo tertio in præmissis, ut in hoc syllogismo, *omnis homo est animal, Petrus est homo, ergo Petrus est animal*, ideo unitur seu denotatur identificatus Petrus cum animali in consequente, quia Petrus & animal uniebantur seu significabantur identificata alicui tertio, nempe homini in præmissis: innititur enim ars syllogistica magna ex parte illi principio metaphysico, *Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se*: id est, cum duo sunt idem realiter cum aliquo alio, sunt necessariò idem realiter inter se: exem. g. si intellectus sit eadem realiter res cum animâ, & voluntas eadem se realiter res cum eadem animâ, necessariò intellectus & voluntas sunt eadem realiter res inter se; & è contra, illa non sunt eadem inter se quæ non sunt eadem uni tertio: unum autem illud tertium cui extrema in præmissis uniantur, vocatur *medium*.

Quintum est, requiri ad bonam argumentationem nec plures esse nec pauciores terminos quam tres: non pauciores, quia, ut diximus, duo termini inferuntur in conclusione inter se esse identificati, quia identificantur cum alio aliquo termino invento in utraque præmissâ, seu cum medio, esse ergo necessariò debet tertius ille terminus, cui illi duo in conclusione positi uniantur in præmissis. Nec etiam esse

Enthymema
syllogismus
truncatus.

IV.

V.
Ex vero non
nisi verum.

VI.

Ex falsis pro
veris admissis
sequitur
verum.

VII.

Ad argu-
mentatio-
nem requi-
runtur tres
termini.

Quæ sunt
eadem uni
tertio sunt
eadem inter
se.

VIII.

Non plures
in argumen-
tatione ter-
mini quam
tres.